

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ [สพช.] เริ่มมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาเป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายให้นักเรียนในระดับชั้นดังกล่าวทุกคนได้ดื่มนมที่มีคุณภาพตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขอย่างน้อย 200 ซี.ซี.ต่อคนต่อวัน และให้นักเรียนในระดับนี้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีพัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นไปตามเกณฑ์ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (สพช., 2537, หน้า 9)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการระยะแรกในปี พ.ศ.2535 ไว้ว่าเด็กนักเรียนตามเป้าหมายได้รับบริการนมตามโครงการเพียง 70% ของจำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สภาพการจัดโครงการในปีแรกนี้ สพช. จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนประถมศึกษา ในหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป แผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้โรงเรียนนำงบประมาณที่ได้รับไปซื้อนมให้เด็กดื่ม (สพช., 2537, หน้า 8)

ในปีงบประมาณ 2536 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้มีหนังสือแจ้งแนวปฏิบัติพร้อมทั้งแนะนำแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารเสริม (นม) ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (สพช., 2536) การจัดสรรงบประมาณให้นักเรียนทำได้ 70% ของจำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

ในปีงบประมาณ 2537 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้แก่โครงการเป็นเงินทั้งสิ้น 1,070,070,400 บาท (สปช., 2537, หน้า 10) สามารถทำให้เด็กในเป้าหมาย จำนวน 1,367,000 คน ได้ดื่มนมทุกคน นอกจากนั้นเอกสารในการรณรงค์ให้บริโภคนม เอกสารชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ได้ส่งมาเผยแพร่ถึงระดับโรงเรียนทุกโรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จด้านปริมาณของโครงการในระดับหนึ่ง

ส่วนในปีงบประมาณ 2538 คณะรัฐมนตรี ได้ลงมติเมื่อ 25 ตุลาคม 2537 ให้องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหานมให้โรงเรียนประถมศึกษา โดยรับงบประมาณตามที่รัฐบาลได้จัดสรรให้ตามโครงการ ซึ่งเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น 1,531,969,000 บาท (สปช., 2537, หน้า 12)

การดำเนินงานโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษาในระดับชาติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการบริโภคนม สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ร่วมกันศึกษาวิจัย การดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ โดยมีศาสตราจารย์นายแพทย์ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นหัวหน้าโครงการ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2536, หน้า 3)

ในจังหวัดสุโขทัย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย (สพจ.สท.) ดำเนินงานโครงการอาหารเสริม (นม) ควบคู่กับโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา แผนงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในปีงบประมาณ 2535 ได้งบประมาณทั้งสิ้น 4,006,400 บาท (2535, หน้า 75) ส่วนในปีงบประมาณ 2536 ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 4,760,000 บาท (2536 หน้า 71) สำหรับในปีงบประมาณ 2537 ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 13,911,600 บาท (2537 หน้า 77) และในปีงบประมาณ 2538 ได้ปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรี คือ ให้ อ.ส.ค. เป็นผู้ดำเนินการ ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 14,091,200 บาท (สพจ.สท., 2538, หน้า 59)

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์ นางทิพย์ประภา บุญบรรเจิด ศึกษาพิเศษ ผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย และ นางสีนวล พ่วงพลีสารผู้รับผิดชอบโครงการอาหารเสริม (นม) ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทั้งสองได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า

ปัจจุบันยังไม่มีโครงการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบ ปัญหาที่สำคัญก็คือ ขาดเครื่องมือในการประเมิน ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการประเมิน รวมทั้งยังขาดผู้สนใจที่จะศึกษา ประเมินโครงการนี้อย่างจริงจัง

ถึงแม้การดำเนินงานในโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา จะบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ สามารถทำให้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาทุกคนได้ดื่มนมแล้ว แต่ยังมีบางส่วนของโครงการที่ต้องทำการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นั่นคือการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบ

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2523, หน้า 29) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า การประเมินโครงการควรจัดให้เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของโครงการ สอดแทรกอยู่เป็นระยะ ๆ ของการปฏิบัติงาน ส่วน ยุทธนา ศุขสมบัติ (2535, หน้า 9) เห็นว่าการประเมินผลเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่จะใช้วัดความสำเร็จหรือหาเหตุผลของการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายของแผนงานหรือโครงการว่ามีหรือไม่ เพราะเหตุไร จะให้สำเร็จต้องทำอะไรและ สวงน ช้างจักร (2524, หน้า 38) ก็ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการไว้ว่าเป็นส่วนสำคัญของแผนหรือโครงการซึ่งจะชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ นำมาประกอบกับแนวคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เห็นว่า การประเมินโครงการเป็นส่วนสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่าโครงการประสบผลสำเร็จ มากน้อยเพียงใดตลอดจนจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการอีกด้วย ผู้ศึกษาจึงพิจารณาเห็นว่ามีควมจำเป็นต้องประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการในอนาคต เกี่ยวกับเรื่องของการประเมินนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวความคิดของ สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินเป็นกระบวนการบ่งชี้ และการรวบรวมข้อมูลรายละเอียด เพื่อช่วยผู้ตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ (อ้างใน สุขุม มูลเมือง, 2530, หน้า 4) โดยได้เสนอ รูปแบบ ของการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation) และ การประเมินผลการดำเนินงาน (Product Evaluation)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ในด้านต่อไปนี้คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ดำเนินงานและด้านผลการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

ผลการศึกษาค้างนี้จะ เป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารเสริม (นม) นำไป ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาโครงการให้ดีขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาค้างนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย จำนวน 250 คน จากประชากรผู้บริหารโรงเรียน 375 คน

ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาค้างนี้จะศึกษาเกี่ยวกับ การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ในปีงบประมาณ 2538 โดยจะประเมิน ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านคือ

1. ประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินความเบื้องต้นของโครงการ ความเหมาะสมของโครงการ นโยบายของหน่วยงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินองค์ประกอบที่ เกี่ยวข้องกับโครงการในที่นี้ประกอบด้วย

2.1 บุคลากร ได้แก่ ผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 วิธีการจัดการ ได้แก่ กิจกรรมที่กำหนด การจัดซื้อ การจัดเก็บ และกำหนด การรายงาน

2.3 วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ อาหารนม อุปกรณ์ที่ใช้ดื่ม สถานที่เก็บ

3. การประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation) คือ การประเมิน การดำเนินงานตามโครงการ การติดตามโครงการ การปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา

4. การประเมินผลการดำเนินงาน (Product Evaluation) คือ การประเมินว่า งานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน ภาวะโภชนาการของ นักเรียน ความเจ็บป่วยของนักเรียนในโครงการ ความพึงพอใจในความสำเร็จของโครงการ ของผู้บริหาร

สรุปขอบเขตเนื้อหาในการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 ขอบเขตเนื้อหาในการประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย โดยการใช้ CIPP Model

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลในโครงการมาพิจารณาถึงคุณค่าของโครงการ โดยการรวบรวมข้อมูลและรายงานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ เพื่อเลือกใช้ทางเลือกต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเป็นไปได้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

โครงการอาหารเสริม หมายถึง โครงการอาหารเสริม (นม) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับงบประมาณจากทางรัฐบาล โดยมีเป้าหมายให้เด็กในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ได้ดื่มนมที่มีคุณภาพอย่างน้อย 200 ซีซีต่อคน ต่อวัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved